

Politiske karriereveje blandt danske Europa-Parlamentsmedlemmer¹

Flemming Juul Christiansen, Lektor,
Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitet,
fjc@ruc.dk

Artiklen opstiller en typologi og undersøger politiske karriereveje blandt danske medlemmer af Europa-Parlamentet, siden der blev indført direkte valg i 1979. Godt halvdelen har kombineret sæde i Europa-Parlamentet med enten forudgående eller efterfølgende at have gjort karriere som folketingsmedlem eller minister. Artiklens resultater tyder ikke på, at Europa-Parlamentets stigende betydning fra begyndelsen af 1990'erne har medført, at flere politikere alene søger karriere i Strasbourg. Tværtimod kan der spores en svagt stigende tendens til, at flere MEP'er har en forudgående national politikerkarriere, hvilket indikerer, at de politiske partier også har indflydelse på opstillingsprocessen og opstiller vælgermæssige magneter som spidskandidater, som dog fortsat kombineres med kandidater uden baggrund som folketingsmedlem. Andelen af MEP'er med en efterfølgende national karriere er omtrent uændret. Artiklen vurderer, at omfanget af blandede karriereveje overordnet set har positive implikationer for demokratisk repræsentation i Danmark, men også at udviklingens retning kan forskubbe den nuværende balance.

Politiske karriereveje blandt medlemmerne af Europa-Parlamentet

Et repræsentativt demokrati som det danske er grundlæggende defineret ved, at folket vælger medlemmer af Folketinget. Siden 1979 har der også været direkte valg til Europa-Parlamentet (EP). Dermed har danske politikere kunnet søge valg nationalt og overnationalt (og også lokalt) og på et eller flere niveauer gennem deres karriere. Over tid har

EP opnået større magtbeføjelser, hvilket kan forventes at påvirke de politiske karrierevalg (Scarrow, 1997). Desuden har udvekslingen af medlemmer mellem de to parlamenter betydning for varetagelsen af interesser for politiske partier og offentlighed i både Danmark og EU. Efter syv valgperioder har der indtil videre siddet 76 danske medlemmer af EP, hvilket giver materiale nok til en empirisk og deskriptiv statistisk belysning.

Formålet med denne artikel er derfor at opgøre, karakterisere og forklare karrierevejene for danske medlemmer af Europa-Parlamentet (MEP'er) fra og med introduktionen af direkte valg i 1979 med fokus på betydningen af styrkelsen af EP's beføjelser i EU's beslutningsproces fra begyndelsen af 1990'erne. I litteraturen om politisk rekruttering påpeges betydningen af politikernes individuelle karriereønsker samt partiernes og vælgernes motiver for opstilling og indvalg. Styrkelsen af EP kan forventes at påvirke disse faktorer.

Opbygning af erfaring som MEP og dedikation til hvervet har betydning for, hvor effektivt MEP'er fungerer som demokratiske repræsentanter for deres partier, danske interesser og til dels for EU selv. Et yderligere formål med artiklen er derfor at diskutere demokrati-

ske implikationer af de hidtidige karriereveje mellem Christiansborg og Strasbourg.

Artiklen lægger ud med at gennemgå modstillede teoretiske forklaringer fra henholdsvis Scarrow (1997) og Patzelt (2002). Herudfra udledes artiklens empiriske hovedforventning, som undersøges ved at sammenligne danske MEP'ers karriereveje over tid og kortlægge dem i nogle deskriptive typologier. Resultaternes repræsentationsdemokratiske implikationer diskuteres, inden der konkluderes.

Forklaringer på MEP'ers karriereveje

Politisk eliterekuttering er et klassisk emne for statskundskaben. Det gælder internationalt (Patzelt, 2002; Andeweg, 2003; Norris, 2006) og i dansk sammenhæng (Kjær og Pedersen, 2004; Knudsen og Gram-Skjoldager, 2010). Om folkevalgtes karriereveje i føderale systemer fremfører Stoltz (2003), at de fleste karrierer holder sig på regionalt niveau, hvilket han bl.a. tilskriver stigende professionalisering af de regionale systemer. Litteraturen er mere begrænset angående EP (Hix o.a., 2003), men Ghergina og Chiru (2010) om rumænske partiers listelaceringer samt Mühlbock (2012) om delegeringsproblemer kan fremhæves. Kjær (undervejs) tager udgangspunkt i, hvorvidt Folketinget udgør en trædesten på vej mod EU.² Om Danmark har Vestergaard (2004) opstillet en typologi over danske MEP'ers karriereforløb.

Scarrow (1997) kortlagde som den første udvekslingen mellem nationale parlamenter og EP for EU's fire største lande: Tyskland, Storbritannien, Frankrig og Italien i perioden 1979-1994. Hun påviser en vis empirisk variation mellem de fire lande, men i gennemsnit havde 29 procent af deres MEP'er forud haft sæde i nationale parlamenter. Scarrow argumenterer for, at den styrkede magt til EP fra begyndelsen af 1990'erne, i form af forøget reel inddragelse i beslutningsprocesserne, fremover vil tiltrække kandidater med

interesse for europæiske spørgsmål for deres egen skyld, hvilket vil gøre det sandsynligt, at:

»... fremtidige parlamenter vil blive befolket med karriereorienterede MEP'er, som anser Europa-Parlamentet som deres fremmeste politiske arena ...« (oversat af forfatter) (Scarrow (1997, 261).

Scarrow fremhæver samme sted, at tendensen er selvforstærkende, så når EP befolkes af selvbevidste politikere, styrkes dets rolle endnu mere, og endnu flere politikere vil nøjes med i deres karriere som lovgivere kun at sidde i EP (ibid.).

For Scarrows argument er de enkelte parlamentsmedlemmers karriereønsker alene afgørende. Hun fremhæver dermed udbudssiden, men der findes også en efterspørgsels-side. Flere andre studier af rekruttering peger på den store betydning af politiske partier for opstillingen af parlamentskandidater. Det gælder modellen for opstilling hos Patzelt (2002: 84), tilpasset efter Norris og Lovenduski (1995: 184), hvori kandidaterne til rådhed indgår i en proces, som primært styres af de politiske partier inden for rammerne af det generelle politiske system, herunder valg-handlingen (Norris, 2003). Borchert (2011) fremfører, at for politiske systemer med flere niveauer vil de enkelte parlamentsmedlemmer løbende afveje fordele og ulemper ved at skifte sæde, hvilket afhænger af såvel ambition som institutionelle muligheder. Grundlæggende kan de to organer udgøre et klart hierarki med den ene som mere attraktiv end den anden, klart adskilte eller klart sammen-vævede.

Litteraturen argumenterer således for, at den institutionelle ramme, de politiske partier, kandidaterne selv samt vælgerne alle har betydning for, hvem der bliver stillet op og valgt til et parlament, og siden for, hvordan en politisk karriere afsluttes. Strøm (1990) oplister tre målsætninger for politiske par-

tier: Stemmer, politik og regeringsembeder. De politiske partier har en interesse i at opstille EP-kandidater, der kan trække stemmer til partiet, men også i at råde over effektive lovgivere både som MF'er og MEP'er, mens EP kun har meget begrænset betydning som kanal til at besætte politiske embeder.

De politiske partier har endvidere grund til at formode, at allerede kendte, politiske navne har lettere ved at trække stemmer end mere ukendte, og EP-valgene er meget prægede af personlige stemmer med hele Danmark som én valgkreds (Vestergaard, 2004: 47). Sidende eller forhenværende MF'er og ministre vil derfor kunne formodes at være populære kandidater og eventuelt få stemmer nok til at trække andre med ind. Om det forholder sig sådan, undersøges også nedenfor. Omvendt risikerer denne type kandidater at være mere troløse og hellere hurtigt at ville vende hjem til Folketinget. Partiernes stærkeste mulige »hold« kan derfor tænkes at bestå i en blanding af kandidater med MF-baggrund til at trække stemmer og udveksle national erfaring samt andre med »ren« dedikation til de europæiske politikområder. Særligt spidskandidater må forventes i højere grad end øvrige MEP'er forud at have været MF'er eller ministre. Styrkede magtbeføjelser til EP må antages at forstærke denne tendens over tid med henblik på at trække flere stemmer til listen og opnå større chance for indvalg, ligesom det bliver mere interessant for betydningsfulde politikere at søge mod EP.

Selvom EP har fået større betydning end tidligere, er der næppe endnu grund til at forvente, at EP-medlemskab udgør en politisk karrierevej, som for den enkelte politiker giver mulighed for at stige lige så højt til tops som ved at være MF'er – eller i givet fald ikke uden siden eller på ny at blive MF'er. Der lurer en frygt for »evig glemsel«, og de nationale parlamenter synes fortsat at rangere højest (Vestergaard, 2004). For en menig MF'er med skuffede ambitioner kan posten

som MEP alligevel tænkes at være mere tillokkende (ibid.), hvilket styrkelsen af EP yderligere har fremmet. For tidligere ledende skikkelser kan EP også udgøre en interessant afslutning på den politiske karriere (ibid.). Partierne kan i nogle situationer forsøge at overtale MF'er med fortsatte nationale karrieremuligheder til at yde partiet en tjeneste, hvilket i givet fald skal kunne belønnes senere med muligheder for at vende tilbage. Det er i opstillingen af partiets liste, at partiets indflydelse gør sig stærkest gældende (Ghergina og Chiru, 2010). Hvis partiet er afgørende for opstillingen, har EP's stigende betydning gjort det vigtigere for de politiske partier at få indvalgt kendte MF'er, idet de med større sandsynlighed opnår valg samt er trænet i forvejen som politikere med national erfaring.

Modsat Scarrow (1997) taler både individuelle og partipolitiske faktorer for større udveksling mellem en national og en europæisk karriere, hvilket udgør denne artikels hovedforventning: Styrkelsen af EP har bidraget til, at flere MEP'er har forudgående national politisk erfaring som MF eller minister, og det gælder i særlig grad spidskandidaterne, der trækker flere/mange personlige stemmer. Det bør påpeges, at der kan tænkes andre grunde til de observerede ændringer som eksempelvis en generel modning eller institutionalisering af EP (Polsby, 1968), men denne artikel indskrænker sig til deskriptivt og bivariat at sammenligne rekruttering i en tidlig fase med færre magtbeføjelser til EP end i en senere.

Når kandidaten først er valgt ind, er partiets muligheder som principaler for at kontrollere »sine« MEP'er som agenter mere begrænsede og mest knyttet til genopstilling (Mühlbock, 2012: 609). Kandidaten selv får altså relativt større betydning end partiet ved afslutningen af karrieren som MEP sammenlignet med opstillingen til EP. De større danske partier har også fortsat en ret decentraliseret opstilling af folketingskandidater (Bille, 1997), hvilket

kan gøre det muligt for MEP'er, der fortryder, hurtigt at søge videre eller tilbage og derpå nedlægge deres mandat. Partiernes ledelser kan undertiden også se interesse i at hente talentfulde folk »hjem« efter udført dåd eller pligt for partiet i EP. Som hovedregel må det dog være i partiets interesse, at flest mulige af dets kandidater opnår erfaring med arbejdet i EP og dermed bliver i stand til stærkest muligt at gøre sig gældende på partiets vegne. Endelig har vælgerne selvsagt også et ord at sige i forhold til, om en kandidat formår at opnå genvalg, ligesom udefrakommende forhold som sygdom kan afslutte en karriere. EP's relativt stigende betydning burde dog betyde, at der skal mere til end tidligere for, at MEP'er lader sig lokke tilbage, hvilket dog muligvis opvejes, hvis der også bliver opstillet mere betydningsfulde partipolitikere, der hurtigere får lyst til at vende tilbage til det nationale niveau efter udført opgave for partiet på stemmesedlen. Hvis EP er uden betydning, vil tidligere MF'er ikke søge genopstilling, men hurtigst muligt forsøge at vende tilbage til national dansk politik. Endelig kan baggrund som MEP være blevet mere attraktivt end før som rekrutteringsgrund til Folketinget.

Hvordan er data fundet?

For at undersøge forventningerne er det nødvendigt med data om, hvem der har været MEP'er og ministre. EP's egen udgivelse *Danske medlemmer af Europa-Parlamentet 1.1.1973-25.5.2014* (Europa-Parlamentet, 2014) rummer en komplet identifikation af de danske medlemmer og deres mandatperioder. Medlemmer af Folketinget (MF) er primært identificeret gennem Hvidt (1992) samt de løbende udgivelser Folketingsårbog og Folketinget efter Valget. Desuden er Danmarks Statistiks og Kommunedatas opgørelser over resultaterne af EP-valgene konsulteret i et par tilfælde, ligesom KVINFO (1999) har været nyttig, da den rummer oversigter over partiernes opstillingslister ved flere af valgene. Som MF er kun regnet fuldgældige medlemmer og ikke suppleanter. Indtil 1979 udpegede de

nationale parlamenter MEP'erne blandt deres egne medlemmer. Et forudgående medlemskab af Folketinget er operationaliseret som, at pågældende var valgt ind i Folketinget første gang, inden vedkommende blev MEP. Efterfølgende medlemskab af Folketinget er operationaliseret som, at vedkommende har siddet som medlem af Folketinget efter ophør af en periode som MEP. Det samme gælder for ministre. Dobbelt medlemskab, dvs. samtidigt medlemskab af Folketinget og Europa-Parlamentet, som Danmark forbød i 2003 og EP generelt i 2009, er også talt op. Det har ikke været muligt at være MEP og dansk minister samtidig.

Artiklen dækker kun perioden efter 1979, da overlappet mellem MF og MEP i sagens natur var komplet før 1979 og derfor uden variation at følge, men Knudsen og Gram-Skjoldager (2010, 97-107) skildrer, at i perioden 1972-79 havde MEP'er hyppigt haft eller opnåede siden ministerposter. Med sikret dobbeltmandat som institutionel ramme regnedes det således for attraktivt for folketingspartigruppernes betydeligste medlemmer også at have sæde i Strasbourg trods EP's begrænsede indflydelse (Borchert 2011). Medlemskab af Folketinget før 1979 er i denne artikel regnet som forudgående MF, selvom vedkommende da besad dobbelt medlemskab, mens efterfølgende MF eller ministerkarriere.³ Anciennitet som MEP før 1979 tæller dog med, da den kan have påvirket partiernes opstillingsønske og vælgernes valg. Kortlægningen forefindes i artiklens appendiks.

Europa-Parlamentets beføjelser og danske medlemmer

Kul- og Stålungionens Fælles Forsamling udgjorde forløberer for Europa-Parlamentet og opstod ved traktatens indgåelse mellem De Europæiske Fællesskabers seks oprindelige medlemslande i 1952 (Hix o. a., 2003). Folketinget udpegede medlemmer til EP i november 1972 forud for Danmarks indtræden

1. januar 1973. Fra 1979 er EP blevet valgt direkte af de enkelte medlemslandes borgere ved valg hvert femte år. Valget i sommeren 2014 bliver dermed det ottende direkte valg, og alle har haft dansk deltagelse. I de første fem valgperioder frem til og med 2004 besad Danmark 16 mandater, hvoraf det ene var forbeholdt Grønland frem til denne del af Rigsfælleskabets udtræden af EF per 1. januar 1985. På grund af et loft for størrelsen af EP og udvidelsen med de østeuropæiske lande har Danmark efterfølgende måttet afgive mandater, så det havde 14 fra 2004 til 2009 og derpå 13. Over de mellemliggende 35 år har i alt 76 danskere, 26 kvinder og 50 mænd, været medlemmer af Europa-Parlamentet (MEP'er). Fem af dem havde også været medlemmer før 1979. 66 forskellige politikere hører til de indvalgte ved et af de syv EP-valg, mens de øvrige indtrådte undervejs i en mandatperiode.

Ved dets oprettelse i 1952 fik forløberer for EP overvejende konsultative funktioner, men for flere af det nye europæiske samarbejdes fædre var formålet at etablere et organ, der med demokratisk legitimitet kunne gøre krav på øget indflydelse, efterhånden som stadig flere opgaver blev truffet på overnationalt niveau (Rittberger, 2003: 211). Med Luxembourg-traktaten i 1970 fik EP magt over en meget begrænset del af EF's budget, blot fire til fem procent (ibid.: 217). Først med Fællesakten fra 1986, som etablerede Det Indre Marked fra 1992, fik EP formel indflydelse på dele af EF's, siden EU's, beslutninger gennem en fælles beslutningsprocedure med EU's Ministerråd (ibid.). Efter yderligere traktatændringer vedtager EP nu EU's samlede budget og kan afsætte Kommissionen. Jupille (2004: 115) sammenfatter forøgelsen af EP's institutionelle magt i et indeks. Sammenlignet med de første tre valgperioder mellem 1979 og 1994, viser opgørelserne entydigt, at EP-medlemmerne i tiden derefter opnåede betydeligt større formel indflydelse, som Scarrow (1997) også anfører som forud-

sætning. På baggrund heraf er der grund til at sammenligne, om der i samme periode er sket en udvikling i karrieremønstrene for MEP'er angående, hvorvidt de forud har været MF eller dansk minister.

Adskilte eller sammenvævede karrierer som MEP'er, MF'er og ministre

Tabel 1 rummer en række informationer. Den viser, at ud af de 76 danske EP-medlemmer 1979-2014 har lidt under halvdelen, 35, ikke indtil videre⁴ haft sæde i Folketinget før, imens eller efterfølgende. 36 havde en forudgående karriere som folketingsmedlem eller minister (henholdsvis 35 og 15). 17 fik en efterfølgende karriere som folketingsmedlem eller minister (henholdsvis 16 og 8). Værdierne viser, at medlemskab af EP kan udgøre en politisk karriere i sig selv, men også indgå i et sammenvævet forløb med folketingsmedlemskab og ministerposter både før og efter. Dog forekommer det hyppigere med en forudgående, national politisk karriere end en efterfølgende.

Tabel 1 er delt op i to tidsperioder, alt efter om de pågældende indtrådte før eller efter 1994, omtrent da EP's magtbeføjelser fra begyndelsen af 1990'erne blev afgørende styrket. Værdierne tyder ikke på, at flere MEP'er alene følger en karriere i EU, snarere tværtimod. Før 1994 var det under halvdelen af MEP'erne, der forud havde været MF'er. For de fire store EU-lande, Storbritannien, Frankrig, Tyskland og Italien havde 30 procent af deres MEP'er i samme tidsperiode forud været medlemmer af deres nationale parlament, altså en anelse lavere (Scarrow, 1997: 258). Efter 1994 er det blevet lidt mere almindeligt, at danske MEP'er forud har været folketingsmedlemmer. Det gælder nu over halvdelen af de indtrådte. Forskellen kan ikke forklares alene med modstanderbevægelsernes tilbagegang ved valgene, selvom deres andel af forudgående folketingsmedlemmer (4 ud af 14) ligger lidt lavere end partiernes. Der er også lidt flere tidligere ministre blandt MEP'erne

Tabel 1: MEP'ers forudgående og efterfølgende nationale, politiske karrierer (MF eller minister) 1979-2014

	Indtrådt som MEP første gang senest 18. juli 1994			Indtrådt som MEP første gang tidligst 19. juli 1994			Alle Alle
	Antal	År som MEP	Stemmer i snit	Antal	År som MEP	Stemmer i snit	
Ren MEP-karriere	19	9,8	43.833	16	7,1	29.795	35
Forudgående karriere som MF	16	7,1	47.570	19	5,0	133.297	35
Forudgående karriere som minister	7	6,6	69.625	8	5,1	160.729	15
Efterfølgende karriere som MF	7	5,3	45.695	9	5,0	88.554	16
Efterfølgende karriere som minister	3	8,3	90.236	5	5,6	98.693	8
Dobbeltmandat	11	6,9	47.154	5	7,4	142.492	16
Spidskandidater med national karriere forud	6	9,3	99.630	16	5,8	151.828	22
Spidskandidater uden national karriere forud	9	12,6	51.150	3	12,0	78.674	12
Alle	37	8,9	43.013	39	5,9	86.422	76

Kilder: Europa-Parlamentet 2014. KVINFO (1999). Hvidt (1992). Folketinget efter valget. Folketingets årbog.

efter 1994. Ydermere opretholdt de fleste MF'er før 1994 i kortere eller længere tid et dobbeltmandat, mens det faldt derefter, også udover hvad der kunne forventes pga. forbuddet i 2003.

Over tid er lidt flere MEP'er siden blevet MF'er eller ministre. Mest fremtrædende gælder det Danmarks nuværende statsminister, Helle Thorning-Schmidt, der forud for sit valg som Socialdemokraternes partiformand i 2005 alene havde baggrund som MEP, men var nyvalgt som MF. Det må regnes som en anerkendelse af erfaring som MEP i national sammenhæng. Også andre nuværende eller tidligere europæiske statsledere har i kortere eller længere tid haft sæde i EP, blandt andre Nicolas Sarkozy (Frankrig), Silvio Berlusconi (Italien) og Elio di Rupo (Belgien). Ingen af de danske EU-kommissærer har haft baggrund som MEP efter 1979, idet Poul Dalsager dog var MEP 1972-74. Han

havde i lighed med de øvrige kommissærer på nær den allerførste, embedsmanden Finn Gundelach, været MF og minister.

Tabel 1 viser også, at de politiske partier i langt højere grad efter 1994 end tidligere har fået indvalgt spidskandidater med en forudgående, national politisk baggrund. Desuden trækker disse kandidater væsentligt flere personlige stemmer end dem uden national baggrund.⁵ Der er også sket en betydelig stigning i de indvalgte tidligere MF'ers personlige stemmetal over tid. Det tyder på, at det er blevet vigtigt for partierne at opstille trækplastre øverst på stemmesedlerne for at forbedre mulighederne for at opnå mindst én kandidats valg. Partiernes indbyrdes konkurrence om stemmer har formentlig forstærket denne effekt.

Populære, nationale kandidater synes at være vanskeligere at fastholde som MEP'er. Tabel

I viser, at fhv. MF'er generelt er MEP'er i kortere tid end dem med en »ren« EP-karriere. Ydermere synes der over tid at være sket et fald, men tallene kan ikke helt sammenlignes, da en del af de nuværende medlemmer må formodes at opnå genvalg og dermed forlænge deres karrierer. Dog synes forskellen i anciennitet mellem spidskandidater med MF-baggrund og kandidater uden at være blevet endnu mere markant. For EP som institution har det betydning, at en betydelig del af dets medlemmer har erfaring og opbygger ekspertise. Det gælder også for de nationale partiers interessevaretagelse. Scarrow (1997: 256) trækker grænsen mellem langt og kort medlemskab ved syv år, hvilket kan være en rimelig sondring, da der i så fald er opsamlet erfaringer over mindst to parlamentsperioder. Af de 76 danske medlemmer i perioden 1979-2014, har 33 siddet i minimum syv år og 43 i mindre end syv år, men ud af disse genopstiller fem medlemmer dog ved valget i 2014.

Opdeles kortvarige eller langvarige karriereforløb alt efter karriere som MEP og MF eller minister, kan der opstilles en typologi som i tabel 2.⁶ Et langvarigt EP-medlemskab kan opfattes som en »karriere« i sig selv, men et rent EP-medlemskab risikerer at ende som en »blindgyde«, hvis karrieren aldrig for alvor kommer i gang. Veltjente forhenværende folketingsmedlemmer eller ministre kan være opstillet for at trække stemmer. Alt efter om denne sene karriere bliver lang- eller kortvarig, kan den opfattes som en »krone på værket«, eller som en kortvarigere »retrætepost«. Hvis MEP-medlemskabet ligger mellem for-

udgående og efterfølgende national lovgiverkarriere, kan det opfattes enten som indsats fra en »partisoldat« hvis langvarigt, eller som et »pitstop« hvis kortvarigt. Endelig kan karriere som MEP før MF eller minister opfattes som et »springbræt«, hvis kortvarig eller som en »trædesten«, hvis langvarig.

Tabel 3 viser fordelingen af karriereforløb som opdelt ovenfor for de 76 danske MEP'er, idet de 9 som anført dog genopstiller. De to hyppigst forekommende grupper havde alene karriere som MEP og lige mange i kort eller lang tid. Gennemsnitsalderen pr. MEP'er med en »ren« EP-karriere lå på omkring 46 år ved indvalg, som også ligger på niveau med Folketinget over de seneste par årtier.

Gruppen på »pitstop« som MEP er yngre end den noget mindre gruppe af »partisoldater«, som trods forholdsvis høj alder og lang tid som MEP siden vendte tilbage som folketingsmedlemmer eller ministre. Ældre ved indvalg er også dem med EP som »retrætepost«. En lille gruppe har formået at benytte deres tid som MEP som »springbræt« for en karriere som MF eller minister, som nævnt med statsminister Helle Thorning-Schmidt, og senest også fødevarerminister Dan Jørgensen som fremtrædende eksempler. Denne gruppe er udpræget yngre ved indvalg end de øvrige MEP'er, nemlig omkring 30 år.

Karrierevejenes implikationer for demokratisk repræsentation i Danmark

Over tid er der en betydelig stabilitet i, hvordan medlemskab af Europa-Parlamentet ind-

Tabel 2: MEP-anciennitet (Syv år eller mere) efter national karriere (MF eller minister)

	Ingen national karriere	National karriere forud, ikke efter	National karriere både før og efter	National karriere efter, ikke før
Langvarig MEP-anciennitet	EP-karriere	Kronen på værket	Partisoldat	Trædesten
Kortvarig MEP-anciennitet	Blindgyde	Retrætepost	Pitstop	Springbræt

Inspiration fra Scarrow (1997): EP-karriere, trædesten og blindgyde; Knudsen og Gram-Skjoldager (2010): Karrierepolitikker, partisoldat. De øvrige udtryk er forfatterens.

Tabel 3: Typer af karriereforløb for danske MEP'er 1979-2014

Karrieretype	Antal MEP'er	Alder ved første indtræden, variation og gennemsnit	Antal år som MEP i gennemsnit	Spids-kandidater ved mindst ét indvalg	Spidskandi-daters antal år som MEP i gennemsnit
EP-karriere	15	28-62 (46)	13,2	9	13,9
Blindgyde	15	25-62 (45)	4,5	1	5,0
Kronen på værket	9	34-63 (49)	10	6	8,8
Retrætepost	11	41-65 (54)	3,6	4	4,3
Partisoldat	3	50-55 (53)	12,3	3	12,3
Pitstop	10	30-70 (43)	2,5	5	3,2
Trædesten	2	29-30 (30)	9,5	2	9,5
Springbræt	2	31-33 (32)	5	0	Ingen
Genopstiller 2014	9	29-59 (44)	6,4	4	6,3
Alle	76	25-70 (45)	7,2	34	8,8

Inspiration fra Scarrow (1997). Kilder: Europa-Parlamentet (2014). KVINFO (1999). Hvidt (1992). Folketinget efter valget. Folketingets årbog.

går i en politisk karriere. Hvis nationale og europæiske karrierer var helt adskilte, ville de to parlamenters kendskab til hinanden også være begrænset. Ligeledes ville det være u hensigtsmæssigt, hvis EP kun var et sted, man som MF blev »forvist« til uden chance for at vende tilbage, eller modsat, hvis posten som MEP alene blev opfattet som et springbræt for at blive MF eller minister. Omvendt må det formodes at have betydning for EP som institution og for en effektiv repræsentation af de politiske partier, deres vælgere og danske synspunkter, at MEP'er opbygger erfaring. Vi har set, at fhv. MF'er i mindre grad opbygger erfaring end »genuine« MEP'er, selvom førstnævntes forudgående erfaringer kan tænkes at kompensere herfor. På den baggrund kan man argumentere for, at det er at foretrække med en omtrentlig balance mellem MEP'er med eller uden forudgående MF-baggrund, sådan som vi faktisk kan observere, at det nogenlunde stabilt har været tilfældet.

Som demokratisk repræsentation betragtet er det også godt, at en betydelig andel af de sid-dende MEP'er er parate til at søge genvalg, hvilket fremgår af tabel 4. Det er udtryk for

en almindelig og velfungerende demokratiske proces, hvor vælgerne stiller partierne og deres repræsentanter til ansvar, når nogle, men ikke alle, opnår genvalg. At det lykkes for en del, er omvendt en forudsætning for at opbygge erfaring og ekspertise. Også ved valget til sommer genopstiller mange, i dette tilfælde 9 ud af 13. Deres gennemsnitlige anciennitet er 6,4 år.

Gruppen af folketingsmedlemmer på »pit-stop« er fra et repræsentationssynspunkt den mest problematiske. Her bruges navnet som tidligere folketingsmedlem til at trække stemmer til EP-valget, men vedkommende vender ganske hurtigt tilbage til national politik. Om 10 ud af 76 er mange eller få, er en vurderingssag. Kategorien »retrætepost« kan omvendt godt dække over en udmærket og dedikeret arbejdsindsats, ligesom vælgerne må forventes på forhånd at vide, at politikere med høj alder sjældent sidder op til mange valgperioder.

Hvis den beskedne tendens til, at flere MEP'er tidligere har været MF'er, fortsætter, så risikerer det på langt sigt at true ovennævnte balance. Overvægten af forhenværende MF'er

Tabel 4. Afgående MEP'er efter genopstilling til pågældende EP-valg

	1984	1989	1994	1999	2004	2009	2014
Ikke genopstillet	5	8	5	5	7	6	4
Genopstillet	11	8	11	11	9	8	9
Heraf genvalgt	10	8	8	10	7	5	?
I alt	16	16	16	16	16	14	13

Kilder: Europa-Parlamentet 2014. KVINFO (1999). www.kmd.dk.

som indvalgte spidskandidater betyder, at balancen formentlig rykkes yderligere til deres fordel, hvis nye udvidelser af EU skulle føre til yderligere beskæring i antallet af danske medlemmer, da færre partier dermed vil få indvalgt mere end ét medlem. Det samme gælder svækkelsen af modstanderbevegelserne, der har haft færre indvalgte med MF-baggrund.

Hvad afgør MEP'ers karriere, og hvilken betydning har det?

I samtlige syv samlinger, siden der blev indført direkte valg til EP i 1979, har der både været danske medlemmer med forudgående erfaring som MF eller ministre og andre uden, omtrent halvt af hver, om end der over tid er sket en lille forskydning hen i retning mod flere med national politisk baggrund. Denne forandring er i modstrid med forventningen hos Scarrow (1997), om at EP's forøgede beføjelser fra 1990'erne ville føre til, at flere MEP'er ville nøjes med en sådan karriere. Opgørelsen svarer i højere grad til, at både for de opstillede selv og for de politiske partier, bliver EP prioriteret højere end tidligere. Det viser sig ved, at forhenværende MF'er og ministre oftere har været spidskandidater og i gennemsnit opnår flere stemmer end kandidater uden baggrund som MF. Ancienniteten af MEP'er afviger ikke gennemsnitligt meget fra danske eller øvrige landes. Knap halvdelen når at sidde i mindst syv år, hvilket ligger en anelse højere end i de fire største lande (Scarrow 1997). Ved hvert valg har minimum halvdelen også været klar til genvalg, hvilket også er lykkedes for de fleste. Med enkelte markante undtagelser

er det sjældent, at EP udgør en forudgående karriere for at blive MF eller ministre.

Danske MEP'ers karriereveje tyder på, at EP enten kan udgøre en karriere i sig selv eller supplere en national, dansk karriere enten forud, undervejs eller efterfølgende. Artiklen har opstillet en typologi over otte forskellige forløb. Naturligt nok er det især yngre politikere, der sidder i EP, inden de bliver MF'er, mens ældre politikere bliver MEP'er efterfølgende. Politikere med ren EP-karriere er i gennemsnit midaldrende, når de bliver valgt ind første gang.

Artiklen har argumenteret for, at den relative stabilitet i danske MEP'ers karriereveje samt balancen mellem forhenværende MF'er og andre er et gode ud fra en repræsentativt, demokratisk synsvinkel. En lille trussel består i den forøgede andel af forudgående MF'er. Vælgerne risikerer ofte at stemme på en politiker på »pitstop« i EP, som hurtigst muligt vender tilbage til Folketinget. Vælgerne ville måske være bedre tjent med MEP'er dedikeret til arbejdet over lang tid, hvad enten de har parlamentarisk erfaring forud eller ikke. Den enkelte vælger kan medvirke til at forbedre sin egen repræsentation ved at overveje nøje »sin« kandidats motiver til at stille op.

Artiklen har kortlagt de danske MEP'ers karriereveje. I anden sammenhæng bør andre EU-medlemslande undersøges, så hypoteserne af Scarrow (1997) og Patzelt (2002) kan afprøves bredere. Høylund o. a. (2009) vil i den sammenhæng udgøre et nyttigt afsæt.

Noter

1. Tak til reviewer og til Helene Dyrhauge for kommentarer til manuskriptet.
2. Forfatteren blev under review-processen venligst gjort opmærksom på denne artikel og fik adgang til at læse den. Trods visse overlap teoretisk og empirisk forsøger nærværende artikel at undersøge udviklingen over tid med afsæt i EP's tiltagende magt, mens Kjær (undervejs) i højere grad undersøger forklaringsfaktorer på tværs.
3. Det gælder for Niels Anker Kofoed, der på ny blev MEP 1989-99.
4. I princippet kan alle nulevende, tidligere MEP'er siden stille op og blive valgt som MF. Det gælder således fhv. MF Søren Søndergaard, der nedlagde sit MEP-medlemskab i februar 2014, men som opstiller til næste folketingsvalg for Enhedslisten. Fhv. MF Claus Larsen-Jensen, der blev MEP i 2013, men ikke genopstiller i 2014, forsøger at blive opstillet som folketingskandidat for Socialdemokraterne. Det samme gælder fødevareminister Dan Jørgensen. Fhv. MF Bent Hindrup Andersen, der var MEP 2003-2004, opstillede til folketingsvalget i 2011 for Enhedslisten uden at opnå valg og er fortsat opstillet til næste folketingsvalg.
5. Ved valget i 1979 fik fhv. undervisningsminister og MF Tove Nielsen fra Venstre flere personlige stemmer end partiets spidskandidat, Niels Jørgen Haagerup, der hverken havde været minister eller MF (Statistiske efterretninger, 1979). Noget tilsvarende skete i 1984 i Socialdemokratiet, hvor spidskandidaten, MEP Ove Fich, opnåede færre personlige stemmer end fhv. socialminister og MF, Eva Gredal, der tillige var MEP (Statistiske efterretninger, 1984).
6. Typologien hos Vestergaard (2004) lapper kun delvist over.

Litteratur

- Andeweg, Rudy B. (2003), »Beyond representativeness? Trends in political representation«, *Euro-pean Review*, 11(2): 147-61.
- Bille, Lars (1997), *Partier i forandring*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Borchert, Jens (2011), »Individual Ambition and Institutional Opportunity: A Conceptual Approach to Political Careers in Multi-level Systems«, *Regional and Federal Studies*, 21(2): 117-140.
- Europa-Parlamentet (2014), *Danske medlemmer af Europa-Parlamentet 1.1.1973-25.5.2014*, Kø-

benhavn, Europa-Parlamentet: Informationskontoret i Danmark. Downloadet fra: www.europarl.dk/www.europarl.dk/resource/static/files/medlemskatalog_28012014net.pdf.

Folketinget efter valget. Diverse årgange.

Folketingets årbog. Diverse årgange.

Ghergina, Sergiu og Mihail Chiru (2010), »Practice and payment: Determinants of candidate list position in European Parliament elections«, *European Union Politics*, 11(4): 533-552.

Hix, Simon, Tapio Raunio og Roger Scully (2003), »Fifty Years On. Research on the European Parliament«, *Journal of Common Market Studies*, 41(2): 191-202.

Høyland, Bjørn, Indraneel Sircar og Simon Hix (2009), »An Automated Database of the European Parliament«, *European Union Politics*, 10(1): 143-52.

Hvidt, Kristian (1992), *Folketingets medlemmer i fyrre år: 1949-1989*. København, Folketinget: Informations- og Dokumentationsafdelingen.

Jupille, Joseph (2004), *Procedural Politics. Issues, Influence, and Institutional Choice in the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kjær, Ulrik (under udgivelse), »National Mandates as Stepping Stones to Europe – The Danish Experience«, i Michael Edinger og Stefan Jahr (red.) *Political Careers in Europe. Career Patterns in Multi-level Systems*. Baden-Baden: Nomos. pp. 109-125.

Kjær, Ulrik og Mogens N. Pedersen (2004), *De danske folketingsmedlemmer. En parlamentarisk elite og dens cirkulation og transformation 1849-2001*. Århus: Magtudredningen/ Aarhus Universitetsforlag.

KMD, *Europa-Parlamentsvalget den 7. juni 2009*. Tilgængelig på: <http://www.kmdvalg.dk/ev/2009/dk.htm> [4 april 2014].

Knudsen, Ann-Christina L. og Karen Gram-Skjoldager (2010), »Hvor gik statens repræsentanter hen, da de gik ud? Nye rolleforståelser hos diplomater og parlamentarikere efter 1945«, *Temp*, 1(1): 82-113.

Kommunedata, bl.a. <http://www.kmdvalg.dk/ev/2009/dk.htm>

KVINFO (1999), *Europaparlamentet. Danske kvinders repræsentation 1979-1999*. København: Center for information om kvinde- og kønsforskning.

Mühlbock, Monika (2012), »National versus European: Party Control over Members of the Euro-

- pean Parliament«, *West European Politics*, 35(3): 607-631.
- Norris, Pippa (2006), »Recruitment« i Richard S. Katz og William Crotty (red.), *Handbook of Party Politics*. London: Sage. pp. 89-108.
- Norris, Pippa og Joni Lovenduski (1995), *Political Recruitment: Gender, Race and Class in the British Parliament*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Patzelt, Werner (2002), »Recruitment and Retention in Western European Parliaments«, i Gerhard Loewenberg, Peverill Squire og D. Roderick Kiewitt, red., *Legislatures. Comparative Perspectives on Representative Assemblies*. Ann Arbor: The University of Michigan Press. pp. 80-118.
- Polsby, Nelson W. (1968), »The Institutionalization of the U.S. House of Representatives«, *American Political Science Review*, 62(1): 144-68.
- Rittberger, Berthold (2003), »The Creation and Empowerment of the European Parliament«, *Journal of Common Market Studies*, 41(2): 203-25.
- Scarrow, Susan E. (1997) »Political Career Paths and the European Parliament«, *Legislative Studies Quarterly*, 22(2): 253-63.
- Statistiske efterretninger* (1979) A 24.
- Statistiske efterretninger* (1984) »Befolkning og valg«, 1984 (13).
- Stolz, Klaus (2003), »Moving up, moving down: Political careers across territorial levels«, *European Journal of Political Research*, 42(2): 223-48.
- Strøm, Kaare (1990), »A Behavioural Theory of Competitive Political Parties«, *American Journal of Political Science*, 34(2): 565-98.
- Vestergaard, Anne Mette (2004), *Fra ælling til svane? 10 skarpe om Europa-Parlamentet*. København: DIIS – Dansk Institut for Internationale Studier.

Appendiks: Danske medlemmer af EP 1979-2014 efter national politisk karriere

Lb-nr.	Efternavn	Fornavn	Født	MEP	MF før	MF efter	Minister før	Minister efter
1	Jakobsen	Erhard	1917	1972-87; 1988-94	x	x	x	x
2	Nyborg	Kaj	1922	1973-84	x			
3	Nielsen	Jørgen B.	1939	1973-77; 1978-89	x			
4	Bøgh	Jørgen	1917	1979-87				
5	Møller	Poul	1919	1979-86	x		x	
6	Boserup	Bodil	1922	1979-89				
7	Haagerup	Niels Jørgen	1925	1979-84				
8	Gredal	Eva	1927	1979-89	x		x	
9	Olesen	Kjeld	1932	1979	x	x	x	x
10	Lynge	Finn	1933	1979-84				
11	Hammerich	Else	1936	1979-89				
12	Skovmand	Sven	1936	1979-84	x			
13	Groes	Mette	1937	1979-80	x	x		
14	Nielsen	Tove	1941	1979-94	x		x	
15	Bonde	Jens Peter	1948	1979-2008				
16	Kirk	Kent	1948	1979-84		x		x
17	Fich	Ove	1949	1979-89		x		
18	Petersen	Eggert	1927	1980-84	x			
19	Toksvig	Claus	1929	1984-88				
20	Christensen	Ib	1930	1973; 1979; 1984-94	x			
21	Jepsen	Marie	1940	1984-94				
22	Christiansen	Ejnar H.	1944	1984-94				
23	Oppenheim	Jeanette	1952	1984-89				
24	Iversen	John	1954	1985-94; 1996-99				
25	Poulsen	Lars	1959	1986-89				
26	Bjørnvig	Birgit	1936	1987-94				
27	Duetoft	Peter	1950	1987-88	x	x		
28	Kristoffersen	Frode	1931	1988-89; 1994-99				
29	Kofoed	Niels Anker	1929	1975-78; 1989-99	x	(x)	x	(x)
30	Rovsing	Christian	1936	1989-2004; 2007-09				
31	Sandbæk	Ulla	1943	1989-2004				
32	Blak	Freddy	1945	1989-2004				
33	Rønn	Joanna	1947	1989-94	x			
34	Christensen	Frode Nør	1948	1989-94	x		x	
35	Pedersen	Klaus Riskær	1955	1989-94				
36	Jensen	Kirsten	1961	1989-99				
37	Melchior	Arne	1924	1994	x	x	x	
38	Schlüter	Poul	1929	1994-99	x		x	
39	Krarup	Ole	1935	1994-2006				
40	Gyldenkilde	Lilli	1936	1994-96	x			
41	Dybkjær	Lone	1940	1994-2004	x	x	x	
42	Haarder	Bertel	1944	1994-2001	x	x	x	x
43	Jensen	Lis	1952	1994-99				

Lb-nr.	Efternavn	Fornavn	Født	MEP	MF før	MF efter	Minister før	Minister efter
44	Riis-Jørgensen	Karin	1952	1994-2009				
45	Sindal	Niels	1960	1994-99		x		
46	Hansen	Eva Kjer	1964	1994-99	x	x		x
47	Camre	Mogens	1936	1999-2009	x			
48	Andreasen	Ole	1939	1999-2004				
49	Okking	Jens	1939	1999-2003				
50	Busk	Niels	1942	1999-2009				
51	Lund	Torben	1950	1999-2004	x		x	
52	Jensen	Anne E.	1951	1999-(2014)				
53	Frahm	Pernille	1954	1999-2004	x	x		
54	Thorning-Schmidt	Helle	1966	1999-2004		x		x
55	Sørensen	Ole B.	1968	2001-04				
56	Andersen	Bent H.	1943	2003-04	x			
57	Rasmussen	Poul Nyrup	1943	2004-09	x		x	
58	Auken	Margrethe	1945	2004-	x			
58	Thomsen	Britta	1954	2004-				
60	Christensen	Ole	1955	2004-				
61	Kristensen	Henrik Dam	1957	2004-06	x	x	x	x
62	Seeberg	Gitte	1960	2004-07	x	x		
63	Samuelsen	Anders	1967	2004-07	x	x		
64	Jørgensen	Dan	1975	2004-13				x
65	Schallemose	Christel	1967	2006-				
66	Søndergaard	Søren	1955	2007-14	x			
67	Lebech	Johannes	1948	2007-09			x	
68	Dahl	Hanne	1970	2003-09				
68	Rosbach	Anna	1947	2009-(14)				
70	Bendtsen	Bendt	1954	2009-	x		x	
71	Løkkegaard	Morten	1964	2009-				
72	Rohde	Jens	1970	2009-	x			
73	Messerschmidt	Morten	1980	2009-	x			
74	Turunen	Emilie	1984	2009-(14)				
75	Larsen-Jensen	Claus	1953	2013-(14)	x			
76	Kari	Rina Ronja	1985	2014-				

Kilder: Europa-Parlamentet 2014. KVINFO (1999). Hvidt (1992). Folketinget efter valget. Folketingets årbog.